

Carlos Ruiz Zafón

Het spel van de engel

Vertaald door Nelleke Geel

SIGNATUUR

2012

1

Een schrijver vergeet nooit de eerste keer dat hij een paar munten of een loftuiting accepteert in ruil voor een verhaal. Nooit vergeet hij de eerste keer dat hij het zoete gif van de ijdelheid in zijn bloed voelt en gelooft dat, als hij er nu maar in slaagt zijn gebrek aan talent voor iedereen verborgen te houden, de droom van de literatuur in staat zal zijn hem een dak boven het hoofd te verschaffen, een warme maaltijd aan het einde van de dag en, waar hij het meest naar hunkert: zijn naam gedrukt op een miezerig stuk papier dat ongetwijfeld langer zal leven dan hij. Een schrijver is veroordeeld tot de herinnering aan dat moment, omdat hij dan al verloren is en zijn ziel een prijs heeft.

Op een lang vervlogen dag in december 1917 overkwam mij dat voor het eerst. Ik was zeventien en werkte bij *De stem van de industrie*, een krant die in de versukkeling was geraakt en wegwijnende in een grotachtig gebouw waar vroeger een zwavelzuurfabriek in gehuisvest was en waarvan de muren nog steeds een bijtende damp uitademden die het meubilair aanvrat, je kleding, je stemming en zelfs de zolen van je schoenen. Het hoofdkwartier van de krant verhief zich achter het bos van engelen en kruisen op het kerkhof van Pueblo Nuevo en in de verte versmolt zijn silhouet met dat van de familiegraven tegen een horizon van honderden schoorstenen en fabrieken, die een permanente schemering van scharlakenrood en zwart over Barcelona legden.

De avond waarop mijn leven van koers zou veranderen, beliefde het de chef-redacteur van de krant, don Basilio Moragas,

om mij kort voor sluitingstijd bij zich te roepen in het donkere kamertje op de redactie, dat dienstdeed als kantoor en rooksalon. Don Basilio was een man met een woest uiterlijk en een weelderige snorbaard, die niet veel ophad met aanstellerij en de theorie onderschreef dat kwistig gebruik van bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden iets was van ontaarde types en mensen met een vitaminegebrek. Als hij in de gaten kreeg dat een redacteur neigde naar bloemrijk proza, veroordeelde hij hem drie weken lang tot het opmaken van overlijdensberichten. Als de persoon in kwestie na de zuivering in de oude fout verviel, wees don Basilio hem levenslang toe aan de ‘Huis-en-Haardafdeling’. We waren allemaal bang voor hem en dat wist hij maar al te goed.

‘Don Basilio, u heeft me laten roepen?’ vroeg ik schuchter.

De chef-redacteur wierp een vluchtige blik op me. Ik ging het kantoor binnen, dat rook naar zweet en tabak, in die volgorde. Don Basilio negeerde mijn aanwezigheid en ging door met het redigeren van een van de artikelen op zijn bureau, een rood potlood in de aanslag. Een paar minuten lang corrigeerde, nee, amputeerde hij de tekst en schold ondertussen zachtjes voor zich uit alsof ik er niet was. Ik wist niet wat ik moest doen en omdat ik een stoel tegen de muur zag staan, maakte ik aanstalten om te gaan zitten.

‘Wie heeft u gezegd plaats te nemen?’ mompelde don Basilio zonder van de tekst op te kijken.

Vliegensvlug kwam ik weer overeind en ik hield mijn adem in. De chef-redacteur zuchtte, liet zijn rode potlood vallen en leunde achterover in zijn stoel. Hij nam me kritisch op alsof ik een nutteloze prul was.

‘Men heeft mij gezegd dat u schrijft, Martín.’

Ik slikte en toen ik mijn mond opendeed klonk er een belachelijk dun stemmetje.

‘Een beetje, enfin, ik weet niet, ik bedoel, nou ja, ja, ik schrijf ...’

‘Ik hoop dat u beter schrijft dan praat. En wat schrijft u zoal, als dat niet te veel gevraagd is?’

‘Misdaadverhalen. Daar bedoel ik mee ...’

‘Ik begrijp wat u bedoelt.’

De blik van don Basilio sprak boekdelen. Als ik had gezegd dat

ik kerststalfiguurtjes maakte van verse mest, had hij drie keer enthousiaster gekeken. Hij zuchtte nogmaals en haalde zijn schouders op.

‘Vidal zegt dat u helemaal niet zo slecht bent. Dat u eruit springt. Natuurlijk is dat met de concurrentie hier ten burele ook niet zo’n kunst. Maar als Vidal het zegt ...’

Pedro Vidal was de sterjournalist van *De stem van de industrie*. Hij schreef een wekelijks commentaar voor de pagina kort nieuws, het enige lezenswaardige stuk van de hele krant, en hij was de auteur van een dozijn misdaadromans over gangsters van de Raval die het bed deelden met dames uit de hogere kringen, boeken die een bescheiden populariteit hadden bereikt. Met zijn vlekkeloze zijden pakken, glanzende Italiaanse mocassins, zijn keurig gekamde blonde haar, potloodsnorretje en de gemakkelijke, royale glimlach van iemand die zich goed voelt in zijn vel en in de wereld, had Pedro Vidal het uiterlijk en de houding van een dandy uit de film. Hij stamde uit een dynastie van mannen die met de suikerhandel in de Nieuwe Wereld hun fortuin hadden gemaakt en na terugkeer hun tanden hadden gezet in een sappig stuk elektrificatie van de stad. Zijn vader, de patriarch van de clan, was een van de grootaandeelhouders van de krant en don Pedro gebruikte de redactie als een speeltuin waarmee hij de verveling verdreef die het gevolg was van het feit dat hij in zijn hele leven nog nooit één dag had hoeven werken. Het deed er weinig toe dat de krant net zo snel geld verloor als de nieuwe automobielen, die men steeds vaker in de straten van Barcelona zag, hun olie. Met inmiddels een overvloed aan adellijke titels wijdde de Vidaldynastie zich nu aan het verzamelen van banken en percelen in de Ensanche met de afmetingen van vorstendommetjes.

Pedro Vidal was de eerste aan wie ik de opzetjes liet zien die ik schreef toen ik amper een knulletje was en zorgde voor koffie en sigaretten op de redactie. Hij had altijd tijd voor mij: hij las wat ik had geschreven en gaf me goede adviezen. Mettertijd werd ik zijn assistent en mocht ik zijn teksten uittikken. Het was Pedro die bereid was om me te helpen als ik mijn lot in de waagschaal wilde leggen van de Russische roulette die literatuur heet, hij nam me bij de hand bij mijn eerste schreden. Trouw aan zijn

woord, wierp hij me nu in de klauwen van don Basilio, de cerberus van de krant.

‘Vidal is een sentimenteel mens die nog gelooft in buitengewoon on-Spaanse mythen als de meritocratie of het geven van kansen aan degene die ze verdient in plaats van aan de dienstdoende protegé. Rijk als hij is, kan hij het zich permitteren om als lyricus door het leven te gaan. Als ik ook maar een honderdste deel had van zijn peseta’s, dan schreef ik allang sonnetten en kwamen de vogeltjes uit mijn hand eten, betoverd door mijn goedheid en ongelooflijke charme.’

‘Señor Vidal is een groot man,’ protesteerde ik.

‘Meer dan dat. Hij is een heilige omdat hij me, ondanks de indruk van hongerlijder die u maakt, al weken aan het hoofd zeurt over hoe getalenteerd en ijverig onze benjamin van de redactie is. Hij weet hoe weekhartig ik diep in mijn hart ben en bovendien heeft hij me een kistje Cubaanse sigaren beloofd als ik u deze kans geef. En als Vidal dat zegt, dan is dat voor mij alsof Mozes met alle aan hem geopenbaarde waarheden in steen gehouwen op zijn rug de berg afdaalt. Dus, om kort te gaan, omdat het kerst is en opdat uw vriend er eindelijk eens het zwijgen toe doet, bied ik u aan te debiteren als een held: koste wat het kost.’

‘Mijn dank is zeer groot, don Basilio. Ik verzeker u dat u er geen spijt van zult hebben ...’

‘Niet zo haastig, meneertje. Wat denkt u zoal van overvloedig en ongebreideld gebruik van bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden?’

‘Dat het een schande is die omschreven zou moeten staan in het Wetboek van Strafrecht,’ antwoordde ik met de overtuiging van de militante bekeerling.

Don Basilio knikte goedkeurend.

‘U bent op de goede weg, Martín. U heeft uw prioriteiten helder. In dit vak overleven slechts zij die prioriteiten hebben en geen principes. Dit is wat we gaan doen. Ga zitten en prent het u goed in, want ik zeg het niet nog eens.’

Het plan was als volgt. Om redenen waarover don Basilio zich verder niet wenste uit te laten, was het artikel voor de achterpagina van de zondagseditie, gewoonlijk gereserveerd voor een literair verhaal of een reisverslag, op het laatste mo-

ment komen te vervallen. De geplande tekst was een verhaal van patriottistische snit en vurig lyrisme over de heldendaden van Catalaanse, middeleeuwse ridders die het christendom redden en alles wat fatsoenlijk was onder de hemel, te beginnen bij het Heilige Land en eindigend bij de delta van de Llobregat. Helaas was de tekst niet op tijd aangekomen of, zo vermoedde ik, had don Basilio geen zier zin om hem te publiceren. Daarmee was er, zes uur voor de sluitingstijd van de redactie, geen andere kopij voorradig dan een paginagrote advertentie voor korsetten met walvisbaleinen die droomheupen beloofden, en het ongestraft kunnen genieten van *canelones*. De leiding van de redactie had, voor dit dilemma geplaatst, de koe bij de hoorns gevat en de beschroomde literaire talenten van het huis op hun verantwoordelijkheid aangesproken, teneinde het gat te dichten en het trouwe familiepubliek te vermaken met een warm-menselijk verhaal van vier kolommen. De lijst van bewezen talenten tot wie men zijn toevlucht kon nemen bestond uit tien namen, waarvan uiteraard niet één de mijne was.

‘Vriend Martín, de omstandigheden hebben samengezworen op dusdanige wijze dat geen van de paladijnen op de salarisrol persoonlijk aanwezig is of binnen een geschikt tijdsbestek te lokaliseren valt. Met deze dreigende ramp voor ogen, heb ik besloten u geschikt genoeg te bevinden.’

‘U kunt op mij rekenen.’

‘Ik reken op vijf vel met dubbele regelafstand binnen zes uur, don Edgar Allan Poe. En brengt u mij een verháál, geen verhandeling. Als ik preken wil horen, ga ik wel naar de kerstnachtmis. Breng me een verhaal dat ik nog niet eerder heb gelezen, en als ik het al wel heb gelezen, breng het me dan zó geschreven en verteld dat ik het niet in de gaten heb.’

Ik wilde met gezwinde spoed vertrekken toen don Basilio opstond, om het bureau heen liep en een enorme knuist met de afmeting en het gewicht van een aambeeld op mijn schouder legde. Toen pas, van dichtbij, zag ik dat zijn ogen twinkelden.

‘Als het een fatsoenlijk verhaal is, betaal ik u tien peseta’s. En als het méér dan fatsoenlijk is en in de smaak valt bij onze lezers, zal ik meer van u publiceren.’

‘Nog speciale aanwijzingen, don Basilio?’ vroeg ik.

‘Ja. Stel me niet teleur.’

De volgende zes uur bracht ik door in trance. Ik ging zitten aan de tafel in het midden van de redactie, die gereserveerd was voor Vidal op de dagen dat het hem beliefdde de tijd wat te doden. De grote ruimte was verlaten en ondergedompeld in de rook van duizend sigaretten. Ik sloot een moment mijn ogen en riep een beeld op, een zwart wolkendek dat zijn regen over de stad uitstortte, een man die de schaduw opzocht, zijn handen met bloed besmeurd en een geheimzinnige blik. Ik wist niet wie hij was noch waarvoor hij vluchtte, maar gedurende de komende zes uur zou hij mijn beste vriend worden. Ik liet een vel in de schrijfmachine glijden en zonder te pauzeren wrong ik alles uit me wat ik te bieden had. Ik worstelde met elk woord, elke zin, elke wending, elke letter en elk beeld alsof het het laatste was wat ik zou schrijven. Ik schreef en herschreef elke regel alsof mijn leven ervan afhing en dan herschreef ik hem nog een keer. Mijn enige gezelschap was de echo van mijn onophoudelijke getik dat weergalmde in de in schaduwen gehulde ruimte, en de grote klok aan de muur die de tot de dageraad resterende minuten wegtikte.

Kort voor zes uur 's ochtends haalde ik het laatste vel uit de machine en zuchtte uitgeput. Mijn brein leek inmiddels een wespennest. Ik hoorde de langzame, zware stappen van don Basilio, die uit een van zijn gecontroleerde slaapjes was ontwaakt en nu doodkalm dichterbij kwam. Ik verzamelde de vellen en gaf ze hem, maar durfde hem niet aan te kijken. Don Basilio nam plaats aan de tafel naast de mijne en knipte de lamp aan. Zijn ogen gleden over de tekst zonder enige emotie te verraden. Toen legde hij zijn sigaar op de rand van de tafel en terwijl hij me aankeek las hij hardop de eerste regel voor: “De nacht valt over de stad en in de straten hangt de lucht van buskruit als de ademtocht van een vloek.”

Don Basilio wierp me een scheve blik toe en ik verschanste me achter een grijns die al mijn tanden ontblootte. Zonder een woord te zeggen stond hij op en vertrok met mijn verhaal in de

hand. Ik zag hem naar zijn kantoor lopen en de deur achter zich dichtdoen. Als versteend bleef ik staan en ik wist niet of ik moest maken dat ik wegkwam of mijn doodvonnis moest afwachten. Tien minuten later, die mij voorkwamen als tien jaar, ging de deur van het kantoor van de chef-redacteur weer open en schalde de oorverdovende stem van don Basilio over de redactie.

‘Martín. Kom hier, alstublieft.’

Ik sleepte me erheen zo langzaam als ik kon, bij elke pas kromp ik enkele centimeters, totdat er niets anders op zat dan mijn gezicht te laten zien en hem aan te kijken. Don Basilio, het gevreesde rode potlood in de hand, bekeek me koeltjes. Ik wilde slikken, maar mijn mond was uitgedroogd. Hij pakte de velletjes papier en gaf ze me terug. Ik nam ze aan en draaide me zo snel als ik kon om naar de deur met de gedachte dat er in de lobby van Hotel Colón altijd wel plek zou zijn voor nog een schoenpoetser.

‘Breng dit naar de zetter en laat het zetten,’ klonk zijn stem achter me.

Ik keerde me om in de veronderstelling dat het om een wrede grap ging. Don Basilio trok zijn bureaulade open, telde tien peseta's uit en legde ze op tafel.

‘Die zijn voor u. Ik stel voor dat u er een nieuw stel kleren van koopt – ik zie u al vier jaar in dezelfde vodden en nog steeds zijn ze u zes maten te groot. Gaat u naar de heer Pantaleoni in zijn kleermakerij aan de *calle* Escudellers en zegt u hem dat ik u gestuurd heb. Hij zal u netjes behandelen.’

‘Dank u wel, don Basilio. Dat zal ik doen.’

‘En begint u vast aan het volgende verhaal. Daar geef ik u een week voor. Maar niet verslappen. En met wat minder doden als het kan, de lezer van vandaag de dag houdt van een zoetsappig einde waarin de grootsheid van de menselijke geest triomfeert, en al dat soort nonsens.’

‘Ja, don Basilio.’

De chef-redacteur knikte en gaf me een hand.

‘Goed werk, Martín. Maandag wil ik u aan Junceda's tafel zien, die is nu van u. Ik zet u op kort nieuws.’

‘Ik zal u niet teleurstellen, don Basilio.’

‘Nee, teleurstellen zult u me niet. U zult me in de steek laten, want u bent geen journalist en zult het nooit worden. Maar u bent ook nog geen schrijver van misdaadverhalen, ook al denkt u van wel. Blijft u hier nog een poosje, dan leren we u een paar dingen die altijd van pas komen.’

Even verloor ik mijn zelfbeheersing en ik werd door zo’n groot gevoel van dankbaarheid overspoeld dat ik die enorme man wel kon omhelzen. Don Basilio, het woeste masker weer op zijn plaats, hield strak een stalen blik op me gericht en wees naar de deur.

‘Geen scènes, alstublieft. Graag de deur achter u dichtdoen. En gelukkig kerstfeest.’

‘Gelukkig kerstfeest.’

Toen ik de maandag daarop op de redactie kwam om voor het eerst aan mijn eigen bureau te gaan zitten, vond ik een bruine envelop met een strik erom en mijn naam in het lettertype dat ik kende van jarenlang uittikken. Ik scheurde de envelop open. De achterpagina van de zondagseditie met mijn verhaal omlijnd en een kort bericht: *Dit is slechts het begin. Binnen tien jaar ben ik de leerling en jij de meester. Je vriend en collega, Pedro Vidal.*

Mijn literair debuut overleefde zijn vuurdoop en don Basilio, trouw aan zijn woord, bood me de kans nog een paar van dat soort verhalen te publiceren. Al snel besloot de directie dat mijn flitsende loopbaan een wekelijkse regelmaat zou moeten hebben, op voorwaarde dat ik voor dezelfde prijs stipt mijn taken op de redactie zou blijven vervullen. Bedwelmd door ijdelheid en uitputting bracht ik de dagen door met het herschrijven van teksten van mijn collega's en het haastig redigeren van talloze korte, gruwelijke berichten, om daarna de nacht voor mezelf te hebben. Moederziel alleen in de redactieruimte schreef ik aan een operetteachtige avonturenserie, waar ik al een tijdje op had zitten broeden en die onder de titel *De mysteries van Barcelona* een schaamteloze mengeling voorstelde van Dumas tot Stoker met Sue en Féval ertussenin. Ik sliep ongeveer drie uur per etmaal en zag eruit alsof ik die doorbracht in een doodskist. Vidal, die nooit de honger had gekend die niets te maken heeft met je maag en die je vanbinnen opvreet, was van mening dat ik mijn brein aan het opbranden was en dat ik in dit tempo mijn eigen begrafenis zou vieren voor ik twintig werd. Don Basilio, niet geschokt door mijn vlijt, had andere bedenkingen. Elke aflevering drukte hij tandenknarsend af, geërgerd over, zo vond hij, een overdaad aan ziekelijke fantasie en het onfortuinlijk onbenut laten van mijn talent ten gunste van intriges en verhaallijnen van dubieus allooi.

De mysteries van Barcelona schonken spoedig het leven aan een feuilletonsterretje, een heldin die ik me had voorgesteld zoals je

je uitsluitend op je zeventiende een femme fatale kunt voorstellen. Chloé Permanyer was de duistere koningin van alle vamps. Onrustbarend intelligent en nog veel sluer, hulde zij zich altijd in de meest provocerende, nieuwste lingerie modelletjes. Ze was de minnares en sinistere partner van de mysterieuze Baltasar Morel, het brein van de onderwereld, die in een onderaardse villa woonde, bevolkt door marionetten en macabere relikwieën, waarvan de geheime ingang begraven lag in de tunnels onder de catacomben van de Barrio Gótico. Chloés lievelingsmethode waarmee ze een einde maakte aan het leven van haar slachtoffers, bestond erin hen te verleiden met een hypnotische sluierdans en hen vervolgens te kussen met een vergiftigde lippenstift die hun spieren verlamde en hen geluidloos deed stikken, terwijl zij hun in de ogen keek – zelf dronk ze vooraf een in Dom Pérignon Grand Cru opgelost tegengif. Chloé en Baltasar hadden zo hun eigen erecode: ze liquideerden slechts uitschot en ontdeden de wereld van moordenaars, misbaksels, kwezels, fanatici, kleinburgerlijke dogmatici en allerhande stommelingen die van deze wereld een miserabelere plek maakten dan nodig was voor de rest van de mensheid in naam van vlaggen, goden, talen, rassen of welke idioterie dan ook waarmee ze hun hebzucht en benepenheid maskeerden. Voor mij waren het, zoals alle echte helden, antihelden. Voor don Basilio, wiens literaire smaak was blijven steken in de Gouden Eeuw van de Spaanse verskunst, was dat een dwaasheid van kolossale dimensies, maar gezien de goede ontvangst van de verhalen en de genegenheid die hij zijns ondanks voor me koesterde, tolereerde hij mijn strapatsen en schreef ze toe aan een overdaad van jeugdige geilheid.

‘U heeft meer ambacht dan goede smaak, Martín. De aandoeining waaraan u lijdt heeft een naam en die luidt *grand guignol*, hetgeen voor het drama neerkomt op wat syfilis is voor de schaamdelen. Het bemachtigen ervan is wellicht plezierig, maar daarna gaat het bergafwaarts. U zou de klassieken moeten lezen om uw literaire aspiraties te scherpen, of ten minste don Benito Pérez Galdós.’

‘Maar de lezers houden ervan,’ betoogde ik.

‘Dat is niet uw verdienste, maar die van de concurrentie, wier

teksten zo slecht en verwaten zijn dat ze in minder dan een alinea een ezel in een staat van catatonie kunnen brengen. Laten we hopen dat u in godsnaam volwassen wordt en uit die boom van verboden vruchten valt.’

Ik knikte en fingeerde berouw, maar stiekem koesterde ik die verboden woorden, grand guignol, en zei bij mezelf dat elke zaak, hoe frivool ook, een kampioen behoefde die zijn eer verdedigde.

Ik begon me al de grootste geluksvogel van alle stervelingen te voelen toen ik ontdekte hoezeer het een aantal collega's van de krant stoorde dat de benjamin en officiële redactiemascotte zijn eerste schreden op het pad der letteren had gezet, terwijl hun eigen literaire aspiraties en ambities sinds jaren wegwijnden in een nevelige limbus van narigheid. Het feit dat de lezers van de krant deze bescheiden verhalen gretig lazen en meer op prijs stelden dan elke andere tekst die de afgelopen twintig jaar in het dagblad was afgedrukt, verergerde de zaak. In korte tijd zag ik hoe de gekwetste trots van degenen die ik tot voor kort als mijn enige familie had beschouwd, hen transformeerde tot een vijandig tribunaal dat me geen blik of woord meer waardig keurde en boos zijn versmade talent achter mijn rug liet duelleren met spottende, minachtende blikken. Mijn onbegrijpelijke geluk werd toegeschreven aan de hulp van Pedro Vidal, aan de onwetendheid en stompzinnigheid van onze abonnees en aan de wijdverbreide, altijd welkome nationale dwaalleer die zonder voorbehoud bepaalde dat een zekere mate van succes, op welk professioneel vlak dan ook, het onweerlegbare bewijs was van onkunde en gebrek aan verdienste.

Met het oog op deze even onverwachte als onheilspellende wending die de zaken namen, trachtte Vidal me op te beuren, maar in mij daagde het vermoeden dat mijn dagen op de redactie geteld waren.

‘Jaloezie is de religie van de middelmatigen. Het sterkt ze, het beantwoordt aan de onrust die vanbinnen aan ze knaagt en uiteindelijk verteert het hun ziel, terwijl het ze toestaat hun eigen kleinzieligheid en hebzucht te rechtvaardigen totdat ze denken

dat het deugden zijn. Zulke mensen zijn ervan overtuigd dat de hemelpoorten zich slechts zullen openen voor ongelukkigen zoals zij, die door het leven gaan zonder een ander spoor achter te laten dan dat van hun voddige pogingen diegene te kleineren en buiten te sluiten – zo mogelijk te vernietigen – die puur door te bestaan hun eigen armzalige ziel, geest en esprit aantoonen. Gezegend is hij tegen wie de idioten tieren, want zijn ziel zal hun nooit toebehoren.’

‘Amen,’ viel don Basilio hem bij. ‘Als u niet rijk was geboren, had u priester moeten worden. Of revolutionair. Met dit soort preken zijgt zelfs een bisschop berouwvol ineen.’

‘Ja, lacht u maar,’ protesteerde ik. ‘Maar degene die ze niet kunnen luchten of zien, ben ik.’

Bij het brede palet van vijandigheid en jaloezie dat mijn inspanningen opleverden, voegde zich nog de trieste realiteit dat mijn salaris, ofschoon ik me erop liet voorstaan een populaire auteur te zijn, maar net voldoende was om van te leven, meer boeken te kopen dan ik tijd had om te lezen, en een benauwd hok te huren in een pension dat verborgen lag in een zijsteegje van de calle de la Princesa en dat beheerd werd door een devote Galicische die luisterde naar de naam doña Carmen. Doña Carmen eiste discretie en verschoonde één keer per maand de lakens, waardoor het voor de inwoners raadzaam werd geacht niet te bezwijken voor de verleidingen van de onanie of met vuile kleren naar bed te gaan. Het was overbodig om de aanwezigheid van vrouwspersonen aan banden te leggen: geen enkele vrouw in heel Barcelona zou, nog niet onder doodsbedreiging, erin hebben toegestemd dat hol te betreden. Dáár leerde ik dat men in het leven bijna alles kan vergeten, te beginnen bij vieze geuren, maar als ik één wens had op deze wereld, dan was het om niet in zo’n oord te hoeven sterven. Op bijzonder moedeloze momenten – die bij mij eerder regel dan uitzondering waren – hield ik mezelf voor dat als iets me daar weg kon halen vóór een uitbraak van tuberculose, dan was het wel de literatuur. En mochten iemands ziel of schaamdelen daarvan gaan jeuken, dan kon hij ze voor mijn part met een tichel krabben.

Op zondagen tijdens de mis, wanneer doña Carmen naar haar wekelijkse afspraak met de Allerhoogste vertrok, namen de kostgangers de gelegenheid te baat om bij elkaar te komen in de kamer van onze veteraan, een arme drommel, Heliódorus genaamd, die als jongeling matador had willen worden, maar die het niet verder had gebracht dan tot zelfbenoemde commentator van de stierengevechten en verantwoordelijke voor de urinoirs aan de zonzijde van de arena Monumental.

‘De kunst van het stierenvechten is dood,’ verkondigde hij altijd. ‘Tegenwoordig is het allemaal handel van hebzuchtige veehandelaars en stierenvechters zonder ziel. Het publiek ziet geen verschil tussen het stierenvechten voor de massa en een echte *faena* die alleen connaisseurs weten te waarderen.’

‘Ach, don Heliódorus, had men u maar als matador de kans gegeven, dan stonden de zaken er nu heel anders voor.’

‘In dit land triomferen alleen onnozele halzen.’

‘Vertelt u mij wat.’

Na de wekelijkse preek van don Heliódorus volgde het amusement. Als worsten tegen elkaar gepropt bij het piepkleine raam van de kamer konden de kostgangers via de lichtschacht de inspanningen horen en zien van een buurvrouw in het belendende pand, Marujita, bijgenaamd het Pikantje, vanwege haar gepeperde taalgebruik en haar genereuze anatomie in de vorm van een rode paprika. Marujita verdiende haar brood met het schrobben van tweederangskokalen, maar de zon- en feestdagen besteedde ze aan een vriendje van het seminarie dat incognito met de trein vanuit Manresa kwam en zich vol overgave stortte op de studie van de zonde. Mijn pensiongenoten stonden tegen het raam gedrukt ten einde een vluchtige blik op te vangen van de titanische billen van Marujita, die ze bij elke stoot als paaskransjesdeeg tegen het kelderraam liet kletsen, toen de voordeurbel van het pension klonk. Er was geen enkele vrijwilliger die open wilde doen, om niet een plek met goed zicht te verliezen, en daarom zag ik af van mijn pogingen me bij hen te voegen, en liep naar de deur. Toen ik opendeed, werd ik geconfronteerd met een ongewoon en in deze miserabele omlijsting onwaarschijnlijk beeld: don Pedro Vidal, ten voeten uit en Italiaans gekleed zoals zijn gewoonte was, stond glimlachend op de overloop.

‘En er was licht,’ zei hij en hij stapte naar binnen zonder mijn uitnodiging af te wachten.

Vidal stond stil om de ruimte die in het krot dienstdeed als eetzaal en ontmoetingsplek te aanschouwen en zuchtte misnoegd.

‘Misschien is het beter om naar mijn kamer te gaan,’ opperde ik.

Op weg ernaartoe schalde door de wanden het gejoel en gejuich van mijn medekostgangers ter ere van Marujita en haar geslachtelijke acrobatiek.

‘Welk een levendige plek,’ merkte Vidal minzaam op.

‘Mag ik u vragen binnen te treden in de presidentiële suite, don Pedro?’

We gingen naar binnen en ik sloot de deur. Na een uiterst summiere blik op mijn kamer te hebben geworpen, ging hij zitten op de enige stoel die er stond en keek me nors aan. Het kostte me geen moeite me voor te stellen wat voor indruk mijn bescheiden onderkomen op hem gemaakt moest hebben.

‘En, hoe vindt u het?’

‘Heel charmant. Ik denk erover hier zelf mijn intrek te nemen.’

Pedro Vidal woonde in Villa Helius, een monumentaal groot, modernistisch huis met drie verdiepingen en een forse toren, dat zich op de hoek van de calle Abadesa Olzet en de calle Panamá tegen de heuvelflanken van Pedralbes aan vlijde. Het huis was een geschenk geweest van zijn vader tien jaar geleden, in de hoop dat Vidal zijn wilde haren zou verliezen en een gezin zou stichten, een onderneming waarmee Vidal al enkele lustra achterliep. Het leven had don Pedro Vidal gezegend met vele talenten, waaronder dat van het teleurstellen en beledigen van zijn vader bij elk gebaar en elke stap die hij zette. Zijn zoon vertrouwelijk zien omgaan met onwenselijke elementen als mijzelve, deed daar geen goed aan. Ik herinnerde me hoe ik eens, toen ik mijn mentor enkele documenten van de krant thuis moest bezorgen, de patriarch van de Vidalclan tegen het lijf liep in een van de salons van Villa Helius. Toen hij me in het oog kreeg, beval don Pedro’s vader me een glas spuitwater en een schone doek te zoeken om een vlek van zijn revers te halen.

‘Ik geloof dat u zich vergist, señor. Ik ben geen bediende ...’

Hij schonk me een glimlachje waarmee de orde der dingen in de wereld werd rechtgezet zonder dat hiervoor woorden nodig waren.

‘Degene die zich vergist ben jij, jongen. Je bent een bediende, of je het nu weet of niet. Hoe heet je?’

‘David Martín, señor.’

De patriarch proefde langzaam mijn naam.

‘Neem één advies van mij aan, David Martín. Vertrek uit dit huis en ga terug naar de plek waar je hoort. Je zult jezelf en mij veel problemen besparen.’

Ik heb het don Pedro nooit opgebiecht, maar ik ben onmiddellijk naar de keuken geijld voor spuitwater en een doek en ben een kwartier bezig geweest met het schoonmaken van de revers van de grote man. De schaduw van de clan was lang en hoezeer don Pedro ook de charmante bohemien speelde, zijn hele leven was een extensie van het familienetwerk. Villa Helius lag een passende vijf minuten lopen van de grote, vaderlijke residentie die het bovenste stuk van de *avenida* Pearson domineerde, een kathedraalachtige wirwar van balustrades, bordessen en mansarden die vanuit de verte op heel Barcelona neerkeek zoals een kind op zijn overal in het rond slingerende speelgoed. Elke dag werden er twee bedienden en een kokkin van het grote huis, zoals de vaderlijke domicilie in de kringen van de Vidals werd genoemd, naar Villa Helius gestuurd om schoon te maken, te poetsen, te strijken, te koken en huis en haard van mijn welgestelde beschermheer te herscheppen tot een oord van behaaglijkheid en comfortabele vergetelheid van de dagelijkse hinderlijkheden. Don Pedro Vidal verplaatste zich door de stad in een flamboyante Hispano-Suiza, bestuurd door de chauffeur van de familie, Manuel Sagnier, en vermoedelijk had hij nog nooit in zijn leven in een tram gezeten. Zoals het een schepsel dat met een gouden lepel in de mond is geboren betaamt, ontging Vidal de duistere, ongepolijste charme van de goedkope pensions van het Barcelona in die tijd.

‘Spreek vrijuit, don Pedro.’

‘Dit lijkt wel een kerker,’ riep hij uiteindelijk uit. ‘Ik begrijp niet hoe je hier kunt wonen.’

‘Met mijn salaris ternauwernood.’

‘Als het nodig is betaal ik je wat nodig is om ergens te wonen waar het niet naar zwavel en urine ruikt.’

‘Geen sprake van.’

Vidal zuchtte.

“‘Hij ging ten onder aan zijn trots en is ellendig gestikt.’ Als-jeblijft, een gratis grafschrift.’

Vidal ijsbeerde een poosje door mijn kamer zonder zijn mond open te doen, inspecteerde mijn minuscule kast, keek met een gezicht vol walging uit het raam, betastte de groenige verf op de muren en tikte met een wijsvinger tegen de kale gloeilamp die aan het plafond hing, alsof hij wilde vaststellen dat alles rotzooi was.

‘Wat voert u hierheen, don Pedro? Te veel zuivere lucht in Pedralbes?’

‘Ik kom niet van huis. Ik kom van de krant.’

‘Omdat?’

‘Ik wilde graag weten waar je woonde en bovendien heb ik iets voor je meegenomen.’

Hij trok een perkamenten envelop uit zijn jasje en reikte me die aan.

‘Deze is vandaag op de redactie aangekomen, ter attentie van jou.’

Ik pakte de envelop aan en bestudeerde hem. Hij was dichtge- maakt met een lakzegel van een gevleugelde figuur. Een engel. Afgezien daarvan stond alleen mijn naam erop, keurig netjes geschreven in een delicaat scharlakenrood handschrift.

‘Wie stuurt zoiets?’ vroeg ik geïntrigeerd.

Vidal haalde zijn schouders op.

‘Een bewonderaar. Of bewonderaarster. Ik weet het niet. Maak open.’

Voorzichtig maakte ik de envelop open en haalde er een opge- vouwen velletje uit waarop in hetzelfde handschrift het volgende te lezen stond:

Goede vriend,

Ik neem de vrijheid om u mijn bewondering over te brengen en u te feliciteren met het succes dat u deze weken heeft behaald met

De mysteries van Barcelona *op de pagina's van De stem van de industrie. Als lezer en liefhebber van goede literatuur doet het mij bijzonder veel genoegen een nieuwe stem te ontdekken, overlopend van talent, jeugdigheid en belofte. Staat u mij daarom toe, als blijk van mijn dankbaarheid voor de aangename uren die het lezen van uw verhalen mij bezorgd heeft, u uit te nodigen voor een kleine verrassing, waarvan ik hoop dat u die welgevallig zal zijn, deze avond om twaalf uur in De Dromerij van de Raval. U wordt verwacht.*

Met vriendelijke groeten,

A.C.

Vidal, die over mijn schouder had staan meelesen, trok verbaasd zijn wenkbrauwen op.

‘Interessant,’ mompelde hij.

‘Hoezo interessant?’ vroeg ik. ‘Wat voor soort gelegenheid is De Dromerij?’

Vidal nam een sigaret uit zijn platina koker.

‘Doña Carmen verbiedt roken in het pension,’ waarschuwde ik.

‘Waarom? Vertroebelt de rook de rioollucht?’

Vidal stak de sigaret op en genoot dubbel, zoals men van al het verbodene geniet.

‘Heb jij weleens een vrouw gekend, David?’

‘Zeker wel, tientallen.’

‘Ik bedoel in de Bijbelse betekenis.’

‘In de mis?’

‘Nee, in bed.’

‘Ah.’

‘En?’

De waarheid is dat ik een man als don Pedro Vidal niet veel indrukwekkends kon vertellen. Mijn jeugdavontuurtjes en amourettes kenmerkten zich tot op heden door hun bescheidenheid en opmerkelijke gebrek aan originaliteit. Niets in mijn beknopte catalogus van kneepjes, liefkozingen en gestolen kussen in portieken en donkere bioscoopzaaltjes kon dingen naar de consideratie van deze gevierde meester in de kunsten en wetenschappen van Barcelona's boudoirs.

‘Wat heeft dat er nou mee te maken?’

Vidal zette een onderwijzersgezicht op en liet vervolgens een van zijn verhandelingen op me los.

‘In mijn tijd als jongeling was het normaal, tenminste bij ons soort mensen van hoge komaf, dat we geïnitieerd werden op dit gebied aan de hand van een professionele dame. Toen ik jouw leeftijd had, nam mijn vader – nog steeds habitué van de beste etablissementen van de stad – me mee naar een plek genaamd De Dromerij, luttele meters verwijderd van het macabere paleis dat onze geliefde *conde* Güell met alle geweld door Gaudí bij de Ramblas wilde laten bouwen. Vertel me niet dat je er nog nooit van gehoord hebt.’

‘Van de graaf of van het bordeel?’

‘Heel grappig. De Dromerij placht een elegant etablissement te zijn voor een selecte clientèle met smaak. Eigenlijk dacht ik dat het al jaren geleden gesloten was, maar blijkbaar is dat niet het geval. In tegenstelling tot de literatuur is bij sommige handel altijd sprake van een stijgende lijn.’

‘Ik begrijp het. Is dit een idee van u? Een soort grap?’

Vidal schudde zijn hoofd.

‘Een van die idioten van de redactie dan?’

‘Ik bespeur een zekere vijandigheid in uw woorden, maar ik betwijfel of iemand die zich toelegt op het nobele doch eenvoudige beroep van redacteur zich de honoraria van een plek als De Dromerij kan veroorloven, als het dezelfde plek is als ik me herinner.’

‘Het maakt ook niet echt uit, ik denk er niet over te gaan,’ snoof ik.

Vidal trok zijn wenkbrauwen op.

‘Vertel me nou niet dat je niet net zo’n scepticus bent als ik en dat je onbezoedeld van hart en schaamstreek de huwelijks-sponde wilt betreden, een pure ziel die smacht naar het magische moment waarop de waarachtige liefde je de extase van lichaam en ziel laat ontdekken, gezegend door de Heilige Geest, en jou aldus de wereld met kindertjes laat bevolken die jouw naam dragen en de ogen van hun moeder hebben, die heilige vrouw, toppunt van deugd en ingetogenheid, aan wier hand je onder de welwillende blik van het kindeke Jezus de hemel zult binnengaan.’

‘Dat wilde ik niet zeggen.’

‘Daar ben ik blij om, want het is mogelijk, en ik onderstreep mogelijk, dat dat moment nooit komt, dat je niet verliefd wordt, dat je je leven aan niemand wilt en kunt geven en dat je, zoals ik, op een dag vijfenveertig wordt en je realiseert dat je niet jong meer bent en dat er voor jou geen koor van cupido’s met lieren noch een met witte rozen opgemaakte sponde in de richting van het altaar meer zal zijn, en dat de enige wraak die je nog rest erin bestaat het leven het genot van stevig, vurig vlees te ontstelen, een genot dat sneller in rook opgaat dan goede bedoelingen en dat in deze smerige wereld, waarin alles vergaat, van schoonheid tot herinnering, de hemel nog het best benadert.’

Ten teken van bijval liet ik een plechtig zwijgen volgen. Don Pedro Vidal was een groot liefhebber van opera en had zich in de loop van de tijd de *tempi* en declamatiestijl van de grote aria’s eigen gemaakt. In de familieloge van het Gran Teatro del Liceo liet hij geen afspraak met Puccini voorbijgaan. Hij was een van de weinigen, afgezien van de opeengepakte ongelukkigen in het schellinkje, die erheen ging om naar de muziek te luisteren waar hij zo van hield, muziek die de verhandelingen waarop hij me af en toe vergastte, zoals deze dag, zo bruisend deed opborrelen.

‘Wat?’ vroeg Vidal uitdagend.

‘Dat laatste stukje komt me bekend voor.’

Ik had hem op heterdaad betrapt. Hij zuchtte en knikte.

‘Dat komt uit *Moord in Club Liceo*,’ gaf Vidal toe. ‘De slotscène waarin Miranda LaFleur de onrechtvaardige markies doodschiet die haar hart heeft gebroken, omdat hij haar verried door een gepassioneerde nacht in de bruidssuite van Hotel Colón door te brengen in de armen van de spionne van de tsaar, Svetlana Ivanova.’

‘Ik meende al zoiets. U had het niet beter kunnen kiezen. Uw meesterwerk, don Pedro.’

Vidal glimlachte bij mijn loftuiting en leek te overwegen of hij nog een sigaret zou opsteken.

‘Hetgeen onverlet laat dat er iets van waarheid in dat alles zit,’ rondde hij af.

Hij ging in de vensterbank zitten, niet zonder er eerst een zakdoek op uit te vouwen zodat zijn elegante pantalon niet vies

werd. Ik zag dat de Hispano-Suiza beneden geparkeerd stond, op de hoek van de calle de la Princesa. De chauffeur, Manuel, was de verchromde delen aan het oppoetsen alsof het om een sculptuur van Rodin ging. Manuel had me altijd aan mijn vader doen denken, twee mannen van dezelfde generatie die te veel dagen van tegenspoed hadden gekend en bij wie de herinneringen in hun gezicht gekerfd stonden. Van een paar bedienden van Villa Helius had ik gehoord dat Manuel Sagnier lange tijd in de gevangenis had doorgebracht en dat hij na zijn vrijlating jaren van ontbering had gekend, omdat hij geen ander baantje kreeg aangeboden dan dat van stuwadoor voor het lossen van zakken en kratten op de pieren, werk waar hij niet meer de leeftijd noch de gezondheid voor had. Volgens de legende had Manuel ooit zijn eigen leven in de waagschaal gesteld voor don Pedro Vidal, die bijna onder de wielen van een tram was terechtgekomen. Toen hij over de moeilijke omstandigheden van de arme man hoorde, bood Vidal hem uit dankbaarheid een baan aan en de mogelijkheid om met vrouw en dochter de kleine woning boven het koetshuis van Villa Helius te betrekken. Hij verzekerde hem dat de kleine Cristina door dezelfde leraren onderwezen zou worden die dagelijks naar het vaderlijk huis aan de avenida Pearson togen om les te geven aan de kinderen van de Vidal-dynastie, en zijn echtgenote kon haar beroep als naaister voor de familie uitoefenen. Bovendien dacht hij erover om een van de eerste automobielen aan te schaffen die in Barcelona op de markt gebracht zouden worden, en als Manuel voor lief zou willen nemen zich om te scholen in de kunst van het gemotoriseerde rijden en de huifkar en sjees tot het verleden kon laten behoren, dan had Vidal een chauffeur nodig, omdat in die tijd aristocratische jongheren niet met hun vingers aan verbrandingsmachines of artefacten met gasuitlaten zaten. Manuel accepteerde het uiteraard. Na zo'n redding uit de misère, luidde de officiële versie, voelden Manuel Sagnier en zijn familie een blinde devotie voor Vidal, eeuwige kampioen van de bezitlozen. Ik wist niet of ik dat verhaal werkelijk moest geloven of dat ik het moest toevoegen aan de lange reeks legendes rondom het door Vidal zelf gecultiveerde karakter van de goede aristocraat – het ontbrak er nog slechts aan dat hij, omhuld door een stra-

lende aureool, aan een verweesd herderinnetje verscheen.

‘Je trekt weer dat schooiersgezicht dat je hebt als je je overgeeft aan boosaardige gedachten,’ zei Vidal. ‘Wat voer je in je schild?’

‘Niets. Ik dacht eraan wat een goed mens u toch bent, don Pedro.’

‘Met jouw leeftijd en positie opent cynisme geen deuren.’

‘Dat verklaart alles.’

‘Vooruit, groet die aardige Manuel eens, hij vraagt altijd naar je.’

Ik leunde uit het venster en toen de chauffeur, die me altijd als een deftig heerschap behandelde en niet als de stoethaspel die ik was, me in het oog kreeg, zwaaide hij vanuit de verte naar me. Ik zwaaide terug. Op de passagiersstoel zat zijn dochter Cristina, een schepsel met een bleke huid en fijn getekende lippen, het meisje dat een paar jaar ouder was dan ik en mij sinds ik haar de eerste keer dat Vidal me uitnodigde om Villa Helius te bezoeken, had gezien, de adem benam.

‘Niet zo kijken, ze breekt nog,’ mompelde Vidal achter me.

Ik draaide me om en zag dat Vidal zijn machiavellitronie had opgezet die hij altijd reserveerde voor aangelegenheden die het hart en andere nobele ingewanden betroffen.

‘Ik weet niet waar u het over heeft.’

‘Hoe waar,’ riposteerde Vidal. ‘Welnu, wat ga je vanavond doen?’

Ik las de brief nog een keer en aarzelde.

‘Bezoekt u vaak dat soort lokalen, don Pedro?’

‘Sinds mijn vijftiende heb ik niet meer voor een vrouw betaald en technisch gesproken betaalde mijn vader,’ antwoordde Vidal zonder enige grootspraak. ‘Maar een gegeven paard ...’

‘Ik weet het niet, don Pedro ...’

‘Natuurlijk weet je het wel.’

Op weg naar de deur gaf Vidal me een klopje op mijn rug.

‘Je hebt nog zeven uur tot middernacht,’ zei hij. ‘Ik zeg het voor het geval je een dutje wilt doen om krachten te verzamelen.’

Ik keek uit het raam en zag hem naar de auto lopen. Manuel opende het portier en Vidal zeeg traag op de achterbank neer. Ik hoorde de motor van de Hispano-Suiza zijn symfonie van zui-

gers en pluniers ontvouwen. Op dat moment keek de dochter van de chauffeur, Cristina, op naar mijn raam. Ik glimlachte naar haar, maar besepte dat zij zich niet meer herinnerde wie ik was. Een moment later keek ze weg en spoedde Vidals grote karos zich terug naar zijn eigen wereld.